

David Joris

**Een seer goe=||de onderwysinghe || der wijsheit ende leringe || der waerheit/
beide voer || olden eñ jongen.|| ... ||**

Rostock: Dietz, Ludwig, 1540

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1011841118>

Druck Freier Zugang

In Theol. unigeb.

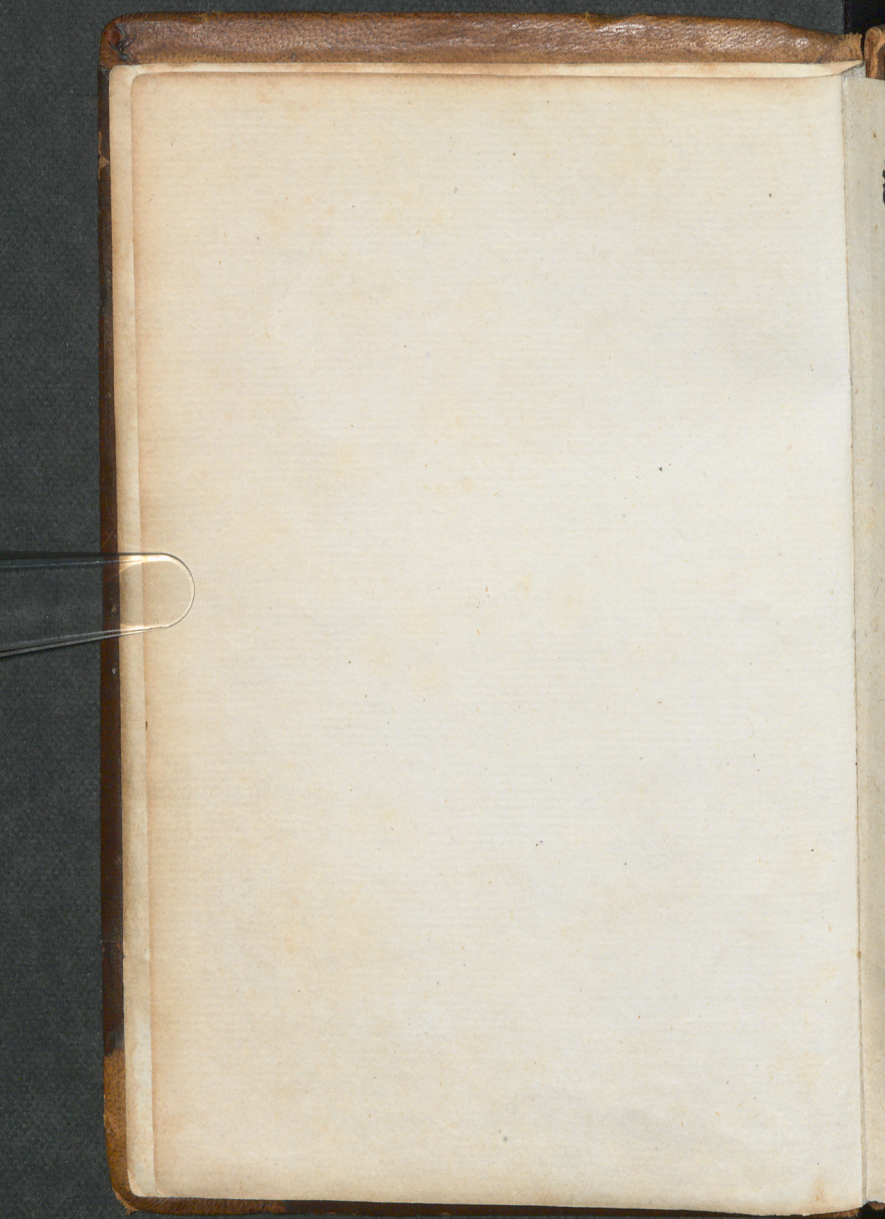
In diese ~~unigeb.~~
unigeb.

33

(M. 3107. O. 1-20.)

Rara

<R> F4-6554¹⁻²⁰

3.
1
Een seer goe
de onderwysinghe
der wijsheit ende leringe,
der waetheit/beide voer
olden en jongen.

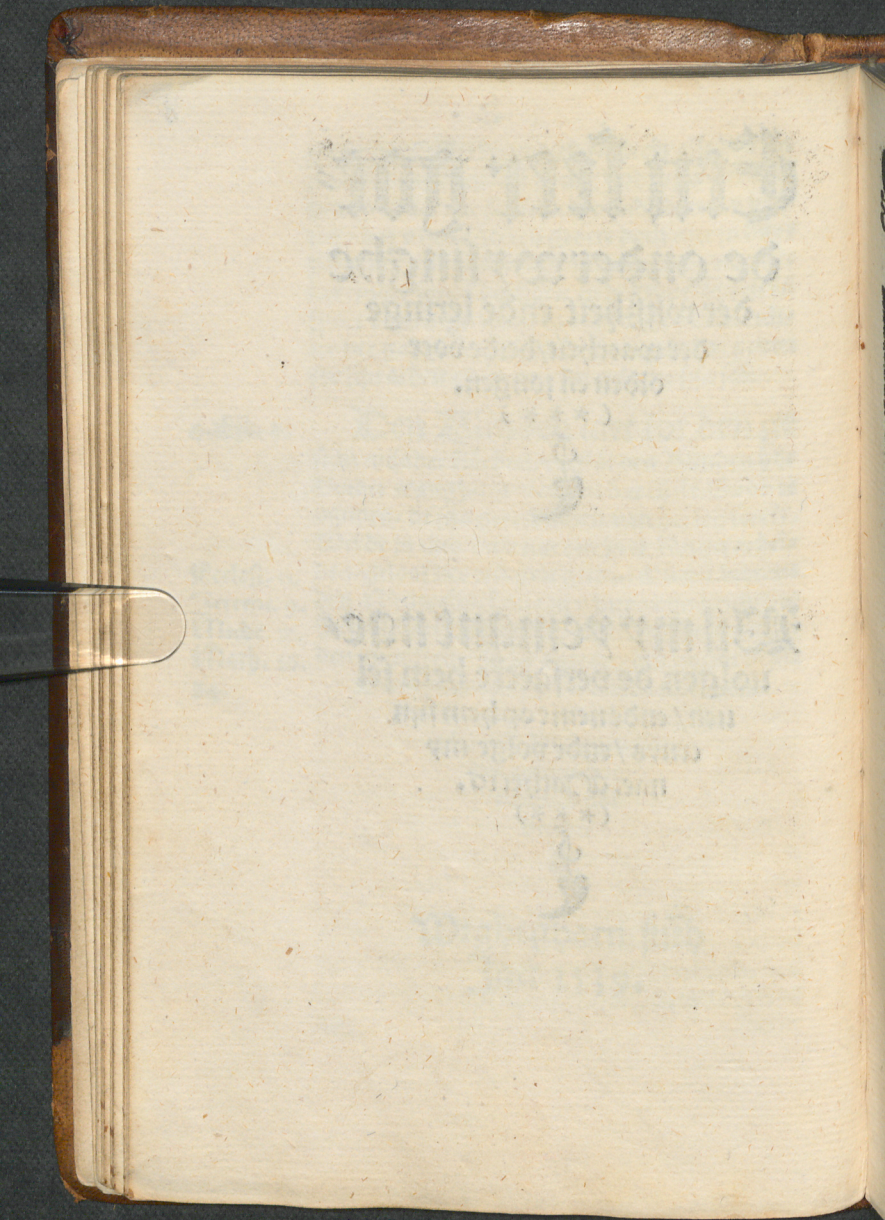
(* * *)

Wil my yemant nae
uolgen de versaecke hem sel
uen/ ende neme op hem sijn
cruys / ende volge my
nae. Mathei 16.

(* * *)

Waer om de doot den olden bitterder gheualt dan den jonghen / een Klein Bericht.

Geualt licht ende niet
swaer te sterven inder jonc
heit / klein (seg ick) en niet
bitter in een kints begrip
off in onuerstant wesende
Wārom: Daerom dat dan
geen Leuen off Doot vers
staen of bekent en wort / weder sy soet off bitter
goet off quaet sy. Ercaut ende smaeckt den sin
wel.

Hier om prijs ick eens joncks kints doot
(offt een cort leuen) boenen des Goddeloesen olc
heit ende der ongerechter lange leuen / want
die kinderkens gruwelen: dat is / en smaecken
die bitterheit des doots niet.

Off schoen die mensch (dat ghy my vers
staet) totter olcheit int verstant des leuens vlei
schelijck totter groetheit opwaest (dwelck niet
sonder pijn offt lyden / dan met arbeit perrikes
loeselijck toe gaet) Soe oeuertkomt hem dies
daer wt ende in soe voelt te meerder off groeter
doot op / want die meeste doot doert meeste les
sien / Naemlijck wt dat vernuft ende redelijck
verstant voertkomt Het is die waerheit.

Daerom en mach die mensch (soe hy niet
Aij in

Die in sonden
opwast wast
die doot ende
den duuel hem
seluen tot pijn
ende lyden op

Dat die doot
gheenen doot
sonder kracht
of leuen is.

in duechden op en wast in sijn olderdoem niet
verblyden/ al ist dat hijt wel doet. Want ist dat
hy in sonde vleischelijck opwast/ soe wast by de
duuel en den doot hem selue tot pine en lide op

Alsoe acht ick des kints door boeuen des
olden mensches leuen/ ende voer geenen doot/
daer geen inwendige pijn/ liden off smerten
(des doots kracht) gesmaect of gevoelt en wert
ouerst dat lyden ende steruen des lichaems al
leen en kent die doot niet. Doch gemoet of dult
sulcken steruen of lyden de mensch in den leuen
sijnde wel/ Zae dieckwoels ghroeter smerte off
pijn int wtwendige vleisch/ na het gewont/ mi
serabel/ seerich/ in smerten of in lyden is. Dan
dat en is daerom die rechte doot niet/ want sy
haer krafft inwendich ende niet wtwendich te
smaecten off te sien geefft.

Diese Doot (heminde Leser) welck den Olden bitter
der valt dan den Jongen is niet het afscheiden der
Zielen vanden Lichaem (welckmen gemeenlich eenen
Doot noemt) dan het is een quellinge des gemoets
welck het ontffanckt tot dat denuen/ versaecken/ laeten
ende haeten derer dinghen daermen metten verstande
in geleest/ gelust/ veruouwet ende verblyt heeft. Wie
voele verstandes ende euaerheit der vleischelijcker
ydelere dinghen ghadt heeft/ die hester oick meest in ge-
leest ende verlustiget. Wie daer ouerst voele in gelieft
verlusticht ende verblydt heeft/ de heft voele quellinge
der sinnen als hy dat selue in Christo dertien sronghe
versaecken haeten ende laeten sal. Ende alsoe is hier
eens kints/ dat is/ een kleynen verstandes doot min
der als des olden off schaelcken.

Die Doot onderwinde ick te legghen in sinen
schen inderste herte/ van gelijck dat leuen. War
om

om het dan'recht is/ dattet verstant/ geeft ende
moet (des menschen eertsche volkomenheit)
de rechte oirsaecke van leuen ende doot sy: Het
blijft waerachtich. Want geen groeter quaele
van wonde/ lyden off pijn/ noch van lust ende
leuen of doot en sy dan int herte des menschen.
Oick ist onwederspreecklick / dat die vruede
off droeffheit des herten (hoe heimelick stil de
mensch immermeer sijn mochte) alle wtween-
dicheit te bouen gaet: die oick den armen als
den rijcken naegelaeten sijnde gemoet ende te
wille moegelijk is.

Den armen
heft ghehet den
rijcken vruede
de des herten
ende dat leuen
inden vleische
oft gheeft van
binnen.

Die doot ende dat leuen is als een onsen-
lick wesen/ inwendich te verstaen ende waer te
nemen: die doer haer fracht een wtwendigen
schijn geerne van haer gheuet / tot blijdschap
off droeffheit/ welck sy voert brengen nae haer
der aart/ Verstaet. Want wanneer dat inwen-
dige niet en leeft/ versterft ende vergaet daer
mede dat wtwendige/ is sy leuen of doot/ droeff-
heit of blijdschap/ lust off onlust. Daeromme
blijftet waerachtich/ dattet inwendige de macht
heft vāt wtwendige en het seluige berōt of be-
wecht mact: Sonder nz dat wtwendige dat in-
wendige: mer dat inwendige leue brengt vōrt
de wtwendige vruede/ mer nz dat wtwen-
dige leuen en vruede dat inwendige/ sonder is
den bedruckten van binnen bet eenen doot dan
een leuen / tot meerder droeffheit. Sietet in /
Het is de Waerheit/ Jae de ewige Waerheit.

B ij Alsee

Alsoe staet die kennisse aller goeder ende
perfecter dingen / van leuen ende doot / van
drieffheit ende blijschap / van strijt ende vers
winninge inwendich jnden Geest / ende wert
metten verstande ende gemoet des menschen
gesien ende verstaen.

Niemand heft
te steruen mit
gheene dat hy
niet en leuet.

Sō hier dan geen kennisse van is / en kan
dat affcheiden der dingen niet sijn / der doots
fracht ende bitterheit niet wesen / neen / dat is
onmoegelijk yem zint te steruen ten sy dat hy
eerst leuet / of leuendich te moegen werden het
en sy dat hy eerst doot off gestoruen is. Merck
Maedien dan hier geen onderschiet of kennisse
van soeticheit en is / en kan daer gheen vers
stant offt gevoelen van bitterheit gesijn : Tis
die Waerheit. Want het eene wt dat andere
gesmaect / gevoelt ende bekent wert / daer de
lust off onlust / blijschap off drieffheit wt ops
staet. Alsoe dat het ouerpeinsende antreckende
gesicht ende leuen off lust des herten die mens
sche in lyden ende in die doot holdt / hem bren
gende tot die bitterheiden des doots : welcs
ker ghesichte het figuerlicke weesen voert off
draeget vander doot inder ewicheit.

Wt allen diesen ist kenlijck dat de mensch
wter eerden geboeren / in sonden ontfangen /
in pynen gebaert / vol elendicheits en fatuic
heits inder natuyren is. Ist dat hy totter olts
heit foemende lange yaeren leuet (soe hy kan
off mach) siet / soe is doch alle sijn gheheele les
uen

4
nen enckel ydelheit/ verstaect / sijn smaect ende
soericheit des vleisches jnt einde niet dan bes
droch/ enen groeten doot en bitterheit: welcke
vrucht hem alsdan niet en gelustet an te sien/
ick swige op te ceten/ haer lyden ende gedran
ge te wille sijn.

Hierom/ wie dat wijs ende voersichtich
sijn wil die neme dit ter herten/ ende versaecte
jae haete als sulcken elendigen dootlijcken leuent
jnt sondelijcke vleisch/ ende grype stijff stuck
an met geheelder herten dat ewige leuendige
blyuende leuen die lust ende blijschap der En
gelen met allen Heiligen Gods in die Heilic
ge ewige ewicheit/ soe gy alle op de vunte te do
ne belouet ende gesecht hebt.

Maer legdy nu gy ingeniosen/ gy herten
des verstants/ die begriep ende redelicheit kent
dat leuen ende lust lanckduyrich lieff hebt: ghy
jongelingen ende jonckvrouwen/ nemet beide
jonck ende olt exempel wt diesen/ te myden off
te ontulieden des doots mo:sel ende ordel der
hellen/ op dat gy niet (soe gy der armer wyser Psalm.
raet verlaet/ ende dat goede Woort der ewiger Prouer.
Waerheit te rugge werpt) inden ewigen toorn
ende ongenaede Gods/ dat verslindende on
bluschelijcke vuyr der hellen verteert/ met geest
ziel ende lijff/ als Sodoma ende Gomorra met
die daer in waeren/ wech genoemen wert/ en
als Nadab ende Abihu / als die twee hondert
ende vijffstich hopluyden/ Corats mede genoes
Alij ten

Genesi .19.
Esdr.
Leuitici. 10
Nume. 16

gen/ende die twee hopmannen met haeren vijf-
tigen voer hen in fygyren geschiet is.

Soe lange die mensch hem seluen leeft/
hem seluen soeckt / hem seluen behaecht/
hem seluen bemint / prijst off dient ende hoer-
ret off volcht soe en leeft by den **H E E R E**
niet / off en soeckt noch en behaecht / off en
bemint prijst noch en dient / off en hoert noch
en volcht by den **H E E R E** niet. Beth is
waerachtich. Spiegelt v ende merckt opt eyn-
de/ versint v in allen wel/ van wat gy begint/
doet off laet / legt eenen blyuenden gront / en
beholt een vasten sin ende goede wille. Soeckt
gy rust/ leuen ende vrede/ in die ewige Woos-
ninge te koemen/ tontgaen dat ewige lyden en
steruen/soe sterft des doots lusten/Naemelick
v vleischelijcke quaede sondelijcke begeerlicheit-
den waer gy font ende moecht/dat raede ick v.
Want ist dat gy het quaede/ den Duuel / wilt
tegenstaen/ ende dat oge hem affwenden ende
geen opseen geuen/geloefft my/het sal sijn oge
ende begeerte van dy keeren. Overst geeff dijt
opseen/soe sichtet op v/ mer anders niet. Wat
buyten v ist sonder fracht sonder leue of macht
Inschout off en siet niet op de begeerte off lust
sy en sal op v niet seen noch yeet vermogen. De
woorden sijn Gods die ewige Waerheit.

NOTA

Soe doet dan goet waer dat gy moeget/
van ganser herten/ gelijk gy macht hebt. **L E E**
v geseggen/bouen v macht sal v niet geraeden
wer

werden. Onse Godt is een beleefft wijs ver-
 standich bescheiden Man / die niemant meer
 oplecht off en eischer dan hy verdraegen ende
 wel geuen mach. Ghelijck hy wiste dat het die
 mensch wter eerden geboren onmogelick was
 dat stercke Woort Gods in den sin te verstaen
 ick swighe in Cracht te volbrenghe / beloofft
 hy daerom hem een Propheet / Moyses gelijck
 fenisse te verwecke / als geschreuen is / des wel-
 kes woort wt synen monde sy hoeren solden en
 doen: Leest ende verstaet. Deuter. 18. Acto. 3.
 Ouerst wat is dat gescreuen anders dan of sijt in
 sijn woort off nae sijn woort in den Naeme des
HEEREN solden machtich sijn te hoeren / te
 vaeten ende te doen / wantet hem diese belooff-
 de solde voerdragen offte seggen / nae een yege-
 licke van macht waer. Daerom hier oick nie-
 mant onschult in solde moegen maeken. Wat
 ouerst nu niet moetwillich in boesheit off son-
 den blyuen wil [kan geholpen werden] Want
 diese predickt moegelijcke dingen / Naemelick /
 Godt (die ons eerst lieff heeft) lieff te frygen /
 wantmen dat wel een mensche doet: hem (ges-
 benedijt) groot en in eren te holden / wantmen
 dat wel een mensch doet: synen wille of gebenes-
 dyde woort of gebot willich sijn te doen / want
 men dat van een mensche doet: sijn ewige Or-
 del te vreesen / wantmen dat in der eerden van
 den menschen doet: danckbaer van herten te
 sijn / datmen wel een mensche is: vrede met

Av Godt

Godt en̄ eenicheit met synen Soene Christum
te soecken off te begeren / soemen wel met den
menschen doet.

Nu is hy onse sceppe **HERE** Godt
ende Vaeder / die ons van yewerlden her ghes
voet / besocht ende gedraegen heeft / ende den
adem / geest / moet / leuen / kennisse ende ver
stant alderley weluārt geefft: bouen dat de ewi
ge saelicheit ende leuen doer Christum Jesum
anbiet / waer voer sal hy gehouden werden?

Alsoe eischet nu de **HERE** Godt van
den hemel van den mensche dat herte in eenen
goeden wille. Offt hy schoen gheen macht tot
yeet te volbrēngen heeft metter daet / sal of wil
hy nu die mensch mer alleen nae sinder herten
off wille ordelen. Want dat die mensch in de
herten van den beginne doer den Duuel ghes
sagt was / dat heeft Godt doer sijn goetheit te
niere gedaen / in Christo Jesu: Daer alle belet
tinge / hinder ende schaede / sonde / doot Duy
uel / hel ende verdoemenisse gants doer wech
genomen is. Wie in synen Naem geloest ende
nu op synen Hilligen berge hem anroeft / sijn
nen raet / leere ende onderwysinge anneempt /
sal saelich wesen / soe geschreuen is. Ouerst wie
sijn woorden hoert ende niet en geloest / Name
lick / verachtet / sijn woorden niet op en neemt
heft alrede die hem ordelt. Dat woort dat hy
gebenedijt gesproicken heeft sal hem oerdelen
in den laersten dach.

Joel. 2. 3.
Rom. 10.

Johan 12.

See

Soe hoert nu uwen vaeder die v gewo-
nen doer Christum gebenedijt ende voertghes-
brocht heeft: den hy v tot een **S E E K E** ende
Christum tot eenen Coninck ende Rechter ouer
al geset heeft. Want in hem staet dat leuen en
licht/ die gerechtheit/ heilicheit ende verwin-
ninge. Watmen niet en vermach buyten hem
kanmen alles in hem: die onse vrede ende ewi-
ge saelicheit is.

Daerom ist geschreuen: Geefft my dijn
herte mijn soen / ende laet v mijn voernemen
(off wegen) wel behaegen. Ouerkomt waer-
heit ende trouwe. Coept Wijsheit/ Konst ende
voersichticheit/ ende verkoept sy niet. Dat is
dat rechte broet ende die waeteren wt de fontei-
ne des leuens/ by den welcken die mensch tot
den leuen der ewicheit ende volkomenheit des
hemelschen verstants Gods opwast. Het is
wgerachtich.

Konst is die
rechte weeten-
heit ende ken-
nisse alder din-
gen/ die gront
der wijsheit/
der kennissen
en verstantis

Soe neemmet de Goetheit Gods / de Lief-
de die an v verschijnt / danckelijck waer / die v
voer dat verderuen bewaert/voer den put des
ewigen doots ende de mont der ewiger hellen
doer Christum beschudt ende behoedt heft met
sijnder voersichticheit en vaederlijcke sochuel-
dicheit. Soe gy dan Christum Jesum die v ge-
predickt nu gehoer ende geloof geeft/ soe neem-
dy daer mede off in v saelicheit/ leuen ende vre-
de/ dat ewige goet an. Blijffdy daer by off in/
soe koemdy dat seluige (volwassen en bequām
sijnde

NOTA

sijnde) te besitten jnder ewicheit: Het is die
Waarheit.

Hebby nu verstant en begrip deses eertz
schen wesens/ soe spiegelt v daerinne / set dat
V gy jongen tot een exempel voer ogen. Was
niet stijff off sterck nae den olden eertschen men
sch jnt sondelijcke leuē op/ sō gy anders metten
olden genē stercken doot/ oft de pyne der helle
niet seende dapper genolen wilt. Mer vliet de
begeerlicheit der jonckheit / schaemt v die sotz
heit gy olden. Beert v beide jonck en old / van
dat ansichte / de wellust / des eertschen vergan
lijcken leuens / want dat is die (rechte) sonde/
der slangen aensicht: Naemlijck / die lust des
vleisches: jn welcks anschouwen alle mensche
met Adam / ghetrocken/ verblint ende betoes
uert werden.

Vooge ist
tgesichtdes
verstants.
Daerom keert v ogen aff van alle wat ydel/loe
gen off bedriechlijck is/ ontgaet die schaduwe
deser werlt/en legt van v den doerlijcken rock.
Werpt die vuyle vodden wech/ schaemet siles
ken stinckenden onreinen fleit off weesen des
vleisches: Ist anders dat gy dat leuen soeckt/
die ewige vmechde verkrygen ende beholden/
die doot niet beeruen en wilt.

Querst bereit v alle ende maeckt v schoen
ende hupsch toe nae v vermoegen: En dat
mer die begeerten des herten jnden gheest ws
gelooffs ende lieffden soe gy beroepen sijt/ dat
is nae elck geworden is off staet jnden geloue/
foper

koper / siluer off golt / off een perl off kostelijc
 ke gestecnten te sijn / teruwe / koern / rogge / ha
 uer / gerst off erweten te sijn / van die voeten
 off handen / beenen off armen / bo:st / buyck
 off schulderen off van dat hooft te sijn. Heb
 ter acht op gy die die bruytloft des lams genie
 ten / die eerde besitten wilt. Zegelijck lit schicke
 sich in sijn der ordeninge / soe gy beropen wert
 want sonder bruytlofs of hochtijclike vijkleet
 kan men daer toe niet koemen off in geduyzen
 Want in onse vuile voddende ende olstinkende
 kleet des onghodilijcken wesens sijn wy daer
 niet genoedicht off toe beroepen: Het is waer
 rachtich.

Heemt Waer.

SDe nu yemant dat leuen begeerich sy
 die doot inder eewicheit niet sternes /
 den Duuel dienen / mer hem vermaes
 ledijt sijn en wil / mach langer in sons
 den: dat is / in een quaede wille / in ongeloeue
 niet blyuen / mer mdt daer van op holden / den
 Duuel niet meer dienen / Satan te wille sijn /
 de Doot geen vruchten meer voertbrenge.

Dan dat willen heeft voel in / welck niet
 in die mont sonder int herte staet / ende is een
 Frachtich woort / jae dat aldermachtichste van
 Godt ende mensche: In welcken wille (Gode
 lijcken wille meen ic) doot en leuen staet: daer
 wy

Wille sichte
 in die mont /
 mer int herte

wy oick in geheiliget en ghebenedijt sijn: Wel
allen die daer mede gelijck gesint in bevonden
werden. Merckt daer op: Naemelijck / op een
goede off quaede wille.

Alsd is dat leuen des menschen niet dan
een strijt op eerden: wät dat sondelijcke vleisch
wil ende gelust altijt tegen den Geest / Contra
rie / den Geest tegen tvleisch. Dat is soe voel
dattet quaede tegen tgoede / ende tgoede tegen
tquaede staet: Godt tegen den duuel / naemelijck
den Heiligen reynen goeden Geest / tegen den
onreynen quaden geest: de in den mensch wter
eerden gheboeren is / ende den anderen in den
mensch de vanden hemel gebören is vianlick
wederstaet. Alsoe dat hier den strijt tuschen Be
lial ende Christo is ende sijn moet soe lange in
den mensch duysternisse off schalckheit / onghe
looff of enige ongerechtricheit is: Welcker strijt
hy metten goeden Geest annemen ghedulden
en ouerkoemen moet / naedien hy die oersaecke
selffs sijnde / dat lyden ende noot hem doer sijn
begeerlicheit op den halse gehaelt heeft: van
welcken hy sonder strijt / pijn / lyden ende doot
jnt vleisch niet en mach verlost off ontbonden
werden. Soe hy der sonden lusten gelust / int
vleisch geleest heeft moet hy hem des steruens
annemende getroest sijn.

Sat die men
sche met Chri
sto en niet met
Belial / met
den Gheest en
niet met datt
vleisch moet
ghesinner sijn /
de dat quaede
oewerwinnen
willen.

 Sonde / Doot / Duuel / Helle ende verz
doemenisse / dat gijt verstaet / is inden mensch
en niet daer buyten. Daerom most dit alle in
den

Den mensch gedoodet/ verwonnen ende te niet
te/ gang wten ooghe wech gedaen sijn / in die
Kracht des naems onses **HEREN** Jesu
Christi / ouer welcken die mensch moet wo:stes
len ende arbeiden met kracht nae der werckins
ge des gelooffs die hem daer toe wt genaeden
in Christo gegeuen is / den viantschen Vlden
mensch te dooden / dongerechtigheit wter hers
ten te verdryuen/ ende dat quaede verderflijcke
wesen wten ooggen wech te doen : ende dat met
die wille des herten / seg ick / inder vresen des
HEREN / die die sonden wdrufft en met
kracht tegen is.

Saer heer Kompt dat die Mensch indem
strijt op eerden sijn moet/ en van noeden heeffe
den seluygen waer te nemen/ dewijl hy den tijt
off dach heefft om synen viant die hem beschä
dicht/ let ende altijt tegen is/ met mennigerley
list/ konstich verstant te bruicken/ hem onder te
brengen/ op dat hy vry sonder sorge vredelijck
leuen ende verblyden mocht. Swelck oick wis
wel nae den vleisch gedaen wert: dat sijn vols
koemen werck en onstraffelijck wesen nae sijn
der aart voert / want het wtwendich met synen
viant niet spielen off trocken sal/ soe wel de men
sche des gelooffs doet / want die en is ten cers
sten niet soe wijs of kloeck in sijn der aart als de
mensch des ongelooffs. Dan nae dien hy noch
gheen viant te recht en bekent off siet/ wat vyz
antschap mocht hy dan bewysen? Doch holt
hy

Datt Rynt
van hondert
Jaeren. Leest
Esaie. 65.

hy synen viant voer synen vrient / ende heeft in
onwetenheit behāgen in sijn gesicht of bedrijs /
hoewel de schalckē wt sy hem leuen te nemen /
dat alle sijn kintscheit ende onuerstant doet.

Ouerst ten sy dat de kintscheit en tsorte
verstant achter rugge blyue / dat sint salt bester
uen / nimmermeer tot een Jonghelinck / ick
sreyghe tot een Manlijck olderdom kōmen.
Want soe het totten leuen int verstant wten le
uen ende verstant niet op en wast / mer in die
siekte ende lust der sonden blyfft / moet het aff
gaen ende versteruen. Gelijck dan die H E R E
gesproocken heeft / Dat die mensch by den Bro
de alleene niet en leeft / sonder in alle Woort
datter doer den mont des H E R E N ghes
sproocken wert.

Deut.
Math.

Mijn vleisch
is die rechte
sonse. etc.
Ten sy dat gy
eet dat vleisch
Johan. 5.

Ist dat die mensch dan niet by die rechte
spyse ende dranck geuodt en wort / en mach hy
niet totten leuen kōmen / Zae niet kēnen. Soe
hy dan dat leuen ende doot niet en kent noch in
geseen en heeft / en nae den raet des Medecijns
meisters niet en vraecht / oft nae dat woort der
olderen niet en doet / soe moet hem die doot ver
slinden / ende wten leuen tot haer beelt en wes
sens gelijckheit brengen. Ist ouerst dat hy hem
by den leuen beholden / de doot sijn viant ach
ten wil / sal ende moet hy hem daer tegen setten
ende sryden met ernst in kloeckheit ende loof
heit om het leuen te beholden / welck hy kēnen
de lieffheeft / gelijck alle menschen in figueren
nac

3
nae den vleisch in haeren verstande d'agelijcks
bewysen / die soe sy den wtwendigen doot ver
slindende wech neemen mochten daer all om
doen en laeten solden datmen haer raeden off
geseggen mochte met lust ende begheerte / die
seg ick bysonder welck dat leuen der werlt lieff
hebben. Mer want dat leuen dat daer ghepre
dickt wert toefoemende in den gelooue / niet in
den gesichte staet / ende dit leuen teghenwoor
dich schijnt / hefft daer niemant lust noch lieff
de toe wanneer het tot een scheiden komt. Soe
bedriechelijck is dat sondelijcke dootlijcke leuen
met namē de daer in opgewassen / in gelust en
gheleefft / sijn wille in gehadt heefft: Dat oick
hoe voele onlustes ende pynen daer wt off nae
foemen / niemants woort behoer off ghelooff
hefft dat te laeten / ick swygh te haeten. Ver
saecte is ongelooff en lust des vleisches: welck
den mensch die ooghen betoecuerende tot alle
Contucht ende boose] begheerlicheit noedet en
treckt: in welcks ghesicht de gantze werlt vers
bljnt ende verdozen is. Want der sotten wel
lust ende geluck verleitse.

Waer dan geen viantschap is / daer en is
geenen strijt: waer geenen strijt en is / daer en
is geen verwinninge noch victorie / hoe mocht
de krone des leuens daer ontfangen werden?
Want hier ist al een / geen gedeeltheit / geschil
noch twist / metten duuel offte viant ende oick
niet sijn mach. Jemant gehaet te werden ende

B van

Datt niemant
sijn eygen leue
ende lust niet
en haet.

van sijn Lieff oft Boel te scheiden / most dat
niet een lieuer doen? wie heeft oyt sijn eighen
vleisch gebaert?

Alsoe en mach deen dander van eender
aart off geslacht niet haeten / mer lieff hebben
dat haer is / soe oick die Mont des **HEREN**
gesproocken heft / seggende: De werlt en mach
v niet haeten / mer sy haet my / want ick gheue
getuich dat haer wercken quaet sijn. Hierom
de den anderen tegen off contrarie / dat is / van
enen anderen sin off aart is / geualt strijt ende
vianschap deen tegen den anderen / soe lange
ist al een. Dat die **HEREN** niet gewilt heft /
neen / daerom is hy niet gekoemen / haer vrede
te geuen / Meent gy (secht hy) dat ick hier koes
men sy vrede te genen? daer seg ick neen toe /
sonder tweedracht / dat is vianschap te maecz
ken: Leest.

Luce. 12.

Math. 10.

Miche. 7.

Oerst betrout / secht die **HEREN** / Ick
hebbe die werlt verwonnen. Welck in onsen
gheloene perseuererende ende stantvasticheit
eer lange blijcken / in alle menschen als licht ver
schynen sal. Nu mocht gy vraegen / watter ver
schynen sal? Daer op ick segge: Den nieuwen
Mensch Gods van den hemel / Christus / die
belooft is: Die vanden beginne gedoor ende
tegen gestaen is: In den welcken den Nieuw
wen hemel ende die Nieuwe eerde / daer die ge
rechticheit inwoonende doer oopenbaeren sal /
Ende die olde verduruen eerde als een voets
banc

Psalmt. 10.

Esai. 66.

banck vór sal geleit werden / als geschienen is.
 Daerom haest hem een yegelijk totten leuen /
 dat doer lyden ende steruen int sondelijcke vlesch
 ontfanghen wert: welck lyden ende steruen
 vanden geloenigen doergefemt ende ouerfoes
 men wert.

Datter gestoien wert is die glorie ende
 dat leuen der werlt: Datter gheleden wert is
 die prikkelinge en bekoringe int vleisch: dwelck
 by sonder al van binnen in der herten te doen
 van liden ende steruen / want al daer is leuen
 ende doot / vrechde en blijdschap off de droeff
 heit gestelt. Daerom kanmen dit heimelijck
 stil ten laetsten (daer geloue en betrouwen is)
 wel beschicken / ende sijn datmen niet en schint.
 Doch waer meest arbeidende ghestreden ges
 leden ende ghebeden wert / daer wert oick die
 victorie eerst naer wensch ende lust vercregen.

Die werlt off dat sondelijcke vleisch moet
 met een onsondelijck / dat is / met een onschulds
 dich gerechtrich wesen tondergebracht sijn / Ver
 staet. Naemelick / die Duyuel moet met synen
 rijcke doer den gheloeue verwonnen / die doot
 doer lieffde verslonnen werden. Welcks aart
 ende rechte waere wesen in der fracht eerst ans
 gedaen sijn moet: met welcken off in welcken
 den kamp sal beholden werden. Dat soe voele
 geseit is: Hoe dat die mensche ten eersten an
 hem seluen den strijt beginnen / en viantschap
 tegen sijn selffs Duyuel off eyghen sondelijcke
 B ij vleisch

vleisch annemen moet/ als een Nieu Creatuie
int licht der kennissen Christi toe behoert: Voer
den welcken die werlt haer schaemen/ die Duy
uel vallen/ die doot hem opgeuen moet: Ten
mach niet anders sijn inder ewicheit.

Dan nu en kan immer hier gheen grants
schap gekoemen sonder deelinghe off tweedracht
en veranderinge der sinnen des hertē: dwelck
doer een ander gheest/ leuen ende woort wter
Waerheit gescheen moet/ dat oick sonder ghes
looff niet angenoemen off ontfanghen wert.
In welcker woort/ geest ende leuen der Waer
heit den gront des haets ouer het quaet ten eer
sten gelecht wort/ wt welcken den strijt en vian
schap voertkomt/ hoe langer hoe geweldiger.
Want hoe langer hoe meerder seeckerheits en
wahrheits van des gelooffs woort/ dat doert
onderuinden ende genuelē voertkomt: welck
onderuinden des ongeuals ende hertzen leets
off lieffst op Twoordt mercken doet.

Esai. 28.

Sonder wie daer op jnden geloue niet en
let/ komt int onderuinden der wärheit tot scha
de ende schande/ het is Waerachtich. Oeuerst
datter voel het woort des gelooffs als sijt hoe
ren ende niet tegen sijn en mögen nochtans het
niet en achten/ hoewel het haer dwalinge ende
donckerheit anwijst off voerholt/ Kompt dat sy
den wech der hellen off haer voernemen ende
eigenwijsheit ende lusten des vleisches te seer
lieff ende weert hebben/ off te voel op seens ge
uen

uen. Want hoe solde een mensch dat hem lieff
 ende te wille is/ ende hem prijst/ eert ende wel
 doet/ konnen tegen off viant moegen werden?
 Off hem yemant noch soe voel leets daer van
 seggen wilde/ en neemt hijs doch niet ter her-
 ten off en geloenet niet/ voer hy dat leet / dat li-
 den ende smerte/ die schaede ende schande/ dat
 bedroch selffs onderuonden hefft. Exemplum
 an een mensch/ die/ soe hem an been off arm/
 tsy buyck off borst yeet yuecket/ flouwen moet.
 Off men hem noch soe voele van het smerten
 secht/ acht hijs niet voer dat spiel wt is / ende
 die yuecke mits het flouwen opholdt/ dat die
 pijn ende liden des smerten daer nae kompt.
 Dan wert hijs indachtich/ ende daer wt voer-
 sichtig. Wanneer dat seer te heelen en de yueck
 te hem weder an komt / is hy wt dat ongheual
 gewaerschout/ hem seluen soe niet meer in lys-
 den/ pijn ende verdriet te brengen.

Effen alsoe en rust de mensch van gelijck
 an der zielen n3 vdr hy hem seluen ddr hem sel-
 uen tot verdriet in liden / pijn en last gebracht
 hefft / wanneer hy Godt niet in syn Woort en
 hoert/ mer hem seluen alleen volgende is,

Als ddr dat ongheual op dat woort mer
 Fen/ de roede gebuege de smerte/ want sy voer-
 sichtigz/ wijsheit en onderwisinge geeft. **Prooue**
 uerst ist dat het de mensch niet ter herte neemt/
 mer stoltelijck/ soet hem wederaert daer ddr
 strijckt/ blijft hy sonder beclaegen: Dat laeste
 Bij wert

wert arger dan het eerste: Het is wärachtich:
Goert O du dochter Zo: hier nae/ du liefs
lijke Junckfrouwe der werlt/ neiget v oren en
maectt vrientschap metter dochter Zion / soe
mach v wel sijn/ en Salamons herlichz sien/ v
lust in sijnder schoenheit vintē. Want off by v
wel vrijt ende lieuet/ is sijn duechde/ niet de vs
we. Soe moet doch gy tot hem eer vallen/ dan
hy tot v: gy in hem veranderen / dan hy in v.
Mer wat vaeder off moeder / wijff off kint oft
hem seluen lieuer hefft dan hem (verstaet) is
sijnder niet waerdich in glorien met v: uechde
te sien. Daerom neemt gaenen ende haest v tot
sijnder saelen met geschencken/ Ende kust den
soene/ dat hy nz toornich en werde / want wär
om: hy is die alderschoenste onder die Kindes
ren der menschen/ een **HERRE** ouer al / den
gy tot dienst ende eere staen moet / en niet den
duel. Daerom siet wien gy anhanget/ want
sulcken vaeder of moeder/ wijff off kint ick swi
ge vrient of maech/ goet of bloet is altesaemen
gelijck eerde ende aschen/ iae als dreck te ach
ten/ ende metten voeten des herten vertreden
ende te ouergaen/ daer sy eenen vanden **HER
RE** onse Godt leyden/ raeden off trecken ende
holden willen nae haerder aart: die vleisch wt
vleisch/ vanden Duuel/ vergancklick is: Mer
welcks geest/ aart en weesen dat Rijke Godes
niet en mach gesien/ ick swige beseten werden
Daerom moet hier op een ewich onners
ganckes

Wat niet met
Christo en is/
dat is teghen
Christum.

Sente. 13.

gancfelijcke geboorte des geestes gemerckt sijn
op een ander stem off woort (dan vleisch ende
bloet wel vordbrenge) gelet sijn/ sonder ansien
van vaeder off moeder/ van wiff off kind/ van
vrient maech of swaeger die niet wt Godt sijn
Mer wat van Godt is/ hoert sijn Woort/ Jae
sijn schaepen kennen sijn stemme. Venerst der
vreemder niet / daerom vlien sy den seluigen.
Wat is dat anders / dan off sy verdoelt / cerst
op een onwech verleit waeren.

Psalm 119.

Allsoe kompt hier die viantschap daer eer
vrienschap/ haet daer lieffde was/ want van
die seluige kompt dat liden ende alle verdriet/
Naemelijck/ wt ons/ doer ons en van ons sel
uen off eygen vleisch en bloet : in welcken ende
metten welcken wy gelust en geleeft hebben/
daer ons de smerte/ pijn/ lyden ende dat sterue
doer komt/ Jae hoe meerder leuens en lustens
hoe groeter doot ende onlustens ten mist off en
feilt v niet. Soe dat steruen in tyts niet ange
noemen wert/ diewyl daer hulp en troest van
den leuen is/ moerdaer ewelick in gestouen en
van geleden sijn. Het is de Waerheit ewelick.

Leest 4 Ps
8.9.

Johan

Soe dan onse ghelooff klein off swack is
(daer wy daeglicks rijcker ende stercker in moe
ten opwassen/ doert Woort des leuens inder
Waerheit) blijft onse Frucht klein / ende wer
den vant vleisch (daer wt onuerstant in gelust
ende geleeft wert) verwonnen/ vanden Duuel

Nae onsen wil
le/ dat is/ nae
ons selfs sette
wille

B iij

moch

Dat die mensche niet rusten of stille syn/ mer altoes stryden/dat is waer en bidden.

mochten wy soe doende tot die vrede ende ewig ge rust ende stille koemen? Daerom moet die mensch stryden en lyden / soe lange hy jnt olde wesen leuen op erden geuoelt / Naemelijck lust in sondelijcke vleisch / dat sichtbaerlijcke ydele bedriechlijcke wesen/dat/seg ick/ inden mensch en niet daer buiten te soecken en tonderuinde is. Anders is alle dingen ter werlt van Godt pry/ goet ende wel ghemaect voer den ghelouigen en gerechten. Mer die mensch maect hem alle onrein/doer dat sotte verkeerde herte/dat eerdijche vleischelijcke gesicht. De ydele gepeinsen brengen den mensch tot haer selfs wesen/dat hy in allen die ydelheit/ende lichtuaerdicheit/die duuel selue tegen Godt wert. / als sijn meeste viant: het is waerachtich.

Daer om sijt verre met uwe herte van de lichtuaerdige ydele geesten / haer handelinghe roert niet an / noch haer wercken volcht niet. Weert uwen voeten van haeren paeden / ende wandelt den wech die v tot den leuen in leit:
Acto: welck (tis waer) doer voele tribulationen / proeuvinge/ stridinge ende tentationen van binnen to gaet/Ten mach oick niet anders sijn. Daerom sucht/smeect en bidt dagelicks om genade/de een vorster aller dingē is/en wert sterck en rijck jnt gelooff mits tberwijs der Lieffden / die die mennichuoldicheit der sonden bedeckt en een eeren kroene den mensch met vruechde toe brenget: Die allene soedanige Mensch Gods om
der

der gerechticheit anhangt ende lieff heeft off
 gonstich sijnde ende goet doet / ende sijn herte
 eens met sijn herte sijn laet (hoewel het jonck
 teder ende klein is) salt des seluigen rechtuaer
 digen loen ende deel ontfangen. Doch soe yez
 mant sijn herte van der werlt tot Godt ende
 hem te behaeghen stelt / moet hy daer mennis
 gen strijt in verwachten / soe voerschreuen is /
 Naemelick inwendich. *Wtwendich raede ick*
dent / die Godt boeuen allen willen lieuen ende
gehoorsaem sijn / ende haer leuen ter doot toe
niet en willen beminnen / dat sy haer van buyt
ten saluen / niet en schynen dat sy van binnen
sijn / en haer tot swygen geuen metten wysen /
wanter geen hoerders sijnde / een boese soches
lijcke tijt is / Mer daer oeuert suchten / noch
rans dulmōdich voel hōpens en betrouwens
 werden. Hierom / soe hem jemat ten stryde
 off ten dienst Gods begeten wil / moet hy sy
 ne macht insien / hem tegen synen viant waes
 penen ende stercken / op dat hy hem macht heb
 be te weederstaen ende te verwinnen. Want
 hem strijt ende bekoeringe tot liden ende proes
 ninge gewisselijck toekompt. Soe dan dat her
 te niet nae der victoerien en snackt / die kroone
 des leuens niet en gelust / ist gants vergeeffs
 van buyten den moyaert te maecken. Wanneer
 hy hert / sin ende moet nae den prijs te behol
 den niet en staet / moet hysse verliesen / in schar
 de ende schaede vallen. Daerom ist ghepeins

Mathe 10.
 Genesi.

Amos. 5.
 Psalm. 39.

Mijn sōn gān
 de tot den dies
 nst Gods bes
 teit uwe siele
 rotter amiche
 tinge. Ecclē 22

B v ende

Van wien hes
mant verwon
nen wert dies
knecht is/ hy ge
worden. Rom
Peet.

ende dat naeseen des sryders van den strijt de
die mensch op eerden voert alsoe: Ist dat hy
verwonnē wort/ dat hy dan lide (van welken
hy verwonnen wort) soe gy geseit hebt. Sons
der soe hy verwint/ ontfanct hy dat ick geseit
hebbe/ als geschreuen is/ Namelijck het leuen
vruede ende vrede inder ewicheit.

Soe sie nu yegelijck toe/ op al wat hy bes
gint/ doet off laet. Treet gy met uwen viant in
den strijt/ suldy o ick hem wel met lust en moet
te verwinnen ende niet verwonnen te werden
voerfoemen / en met die macht uwer Godlijc
fer willen in den name Jesu onder uwe vden
frygen: Ist dat gy anders niet sottelick en kint
schelijck/ mer met voersichticheit ende haet des
quaets sryden / met uwen goeden Engel niet
uwen spot holden wilt/ en de frone des leuens
Gods eere soeckt / salt v sonder faut naer went
sche in Gods wille gelucken moeten/ en genen
arbeit vergeefs doen in den **SEKRE**: Het is
waerachtich.

Daer die men
sche een mede
is/ srydet off
staet hy niet
regen.

Buiten syn de
honden de tō
uenaers/ die
vresachtigen.
ete.

Apoca.

Ist anders/ soe holt stille en blijft thuis
want soe daer geen gedeltheit off viantschap/
haet noch nydicheit is / hoe mocht daer dan ge
streden dat gode begeert werden? Zeman sijn
eighen vleisch te haeten wil niet sijn. Daerom
moet dat versaeckt ende affgestoruen / een an
der angenoemen sijn in den gelooue/ ende daer
inne geleceft werden.

Vorder sydy bloede of vresachtich sō sydy
in die

in diesen kampf der Rydderen Gods/off Ruys-
 teren Christi niet beroepen / nae dien ghy vles-
 uent te lieff/ in Godt klein gelooff hebt. Want
 metten gelooue en lieffde moet diesen strijt ghe-
 streden en met Godt verwonnen sijn. Dârom
 moechdy niet met dat goede sijn / soe gy metter
 quaede sijt: geen twee contrarie Heren gelijk
 dienen ende volghen / noch dat lant met twee
 wegen ingaen. Wie dat waent/sal hem seluen
 tusschen twee stoelen in dassche vinden. Ende
 siet den seluyghen wert an die slincker hant by
 de bocken gewesen / naedien sy niet by de schae-
 pen tot Gods wille of behaegen metter herten
 keeren nae al haer vermoegen goet te doen.

Overst heft jeman een oprecht herte/een
 goeden togeneichden sijn/wil en moot/ die yeet *Ecclesi. 17.*
 an sijn macht ontbreckt/ sal angeseen en na sijn *Isaie. 11.*
 herte geordelt werden/ so voerseit is. Dat sijn
 de Zion inder herten hoeh loeuen / en Hierus-
 salem gebenedien om haer verwoestinge ende
 vernederinge bedroeft sijn: de Israel geluck en
 weluârt wenschen/ sucht en minne van herten
 te hebben/de (soe de gerechtige in benauthheit/
 strijt en lyden sijn) met den seluigen suchten en
 gepijnt gaen/ en haer seluen daerom in perijck-
 sel/in last en noot vrywillich als medehulpers
 (alst immer ter noot sy) stelle: Der welker her-
 te en sijn geheel over een komt/dan dat sy jonck-
 teder en franck te lyden sijn/howel sy met haer
 en niet tegen sijn/soe sy haer van buyten onder
 hols

holden/voeden/spysen en drenchen/om te voer
foemen nae haer vermoegen / int minste trouw
sijn/ en op dat har zielen in ongematichheit des
lydens gedrange niet slaw/midde noch mat sol
den werden / sullen sy des duechdes / om haer
gelooffs en lieffde willen oeueraloedelijck dat
groet is genieten/want Godt is haer anschou
wer/ de haer dancken sal/ende jnden tijt haers
vals een vast herte laeten vinden. Ecclesia. 3.

Pelgrims die
ser werlt.
Hebr. ii.

dat syn die
totten Rinch
gheenen moot
hebben.

Diese vrientschap schouwen wy in figue
ren ter werlt/die ons dat waere wesen gewisse
lijck voer affmaelen/ gelijk jnden beelde an Is
rael naeden vleisch verschenen is. Wanneer es
nich heer Keyser off Roeninck jnden strijt sy/
teghen synen viant te velde gelegert is / voers
kompt hem sijn Lant of Volek de met hem sijn
met prouande/en vitaelgeert off besocht hem
off syne medehulpers met alderley goet/so ver
re sijt buyten behoeven en noetlijck van doene
hebben. Dat doen de van des seluen aart/hert
en sin van binnen/ sonder niet van buyten sijn
ten sy dat sy daer toe beroepen/getrocken en ge
drongen werden met macht en louter ghevoelt
haer huys en erue/ goet en bloet / lant off stad
vdr te stan. Alsd wert den strijt van de vriende
hoewel het niet en schijnt/ doer dat middel vol
eindende wt te voeren nae haerder macht ghes
holpen / soe haer te doene gegeuen is: ende is
effen gelijk die voeten eens lichaems wel niet
en stryden / nochtans een onderstant ende den
strijt

strijt te voeren mede helpende sijn / nae haeren
graede en moegentheit / verder koemen sy niet.

Alsoe sijn de twee hondert van den sessen
de met Daviden den roeff nae jaegende / doer
versuymenisse onder wegen ander beecken Be
so: stil geseeten hebben / Want moede en mat
wesende / hebben sy de klederē / dat gereetschap
des srydes bewaert. Die naedien sy daer toe
wtgetrocken / in goeden wille met haer stonde /
in ghoedertierentheit des beleeffden Davids
mette sryders en verwinners den buyt of roof
Davids gedeelt hebben. Swelck tot een tees
fen en seede in Israel nae gelaeten is / tot huy
den op diesen dach (verstaet) dat is / om van
gelijck alsoe rechtuaerdelijck ende beleeffdelijc
fen te doen nae den aart / sin ende wille Gos
des. Ghelijck dan alsulcken beleefftheit onder
den vroemen en edelen Davits naeden Geest
van Israel meerder ende niet minder (soe die
buyte groeter is) sal gehoert ende gesien wor
den / sonder alle twyuel.

Psalm

Daerom maect / O gy rijcke vrientscap
met uwen ongerechtigen Mamon / het is den
Kaer des **HEREN**: op als gy verlaeten wer
dende / gebreck doegende sijn / sy v dan moegen
ontfangen in haer ewige woeninge / verstaet
dat / Jae merckter wel op / alle wat oick op eer
den sy. Spiegelt v anden moorder / anden pu
blicaen / wat deen voer dandere wt genaeden
in haerder nederheit biddende ontfanghen off
verkegen hebben. Overst

Overst tot een wyder ende vaster getuich
nisse der voergaender figueren ende parabolē
Christi/voerseit die Propheet Jesaias: Naem
lijck alsoe: Dan sullen voel kostelijcke roouen
wtgedeelt werden/ Jae dat die kroepelen oick
roouen frygen/van de buyte delen sullen. Dār
en sal geen inwoonder seggen: Ick ben frant
want dat volck dat daer inwoont sal verghe
uinge der sonden hebben/dat is van allen quā
den verlost werden. Leest.

Esaiē 33.

Hierem 31.

Psalm. 45.

Vorder dat diese vrientschap mettē Hei
ligen oick sal gemaect werden getuicht de hil
lige Geest op een plaetse/ te weren alsoe: Wan
neer diese bruytloffit voertgancf neemt / sal die
dochter Zo:/ off van Tyro met gheschencken
vrientschap maecten/ ende die rijcken int volck
sullen v eeren ende smecken / Hebtter acht op/
ende dancksegget den **HEREN** meer en meer.

Neemt nu hier alle waer ende wel goede
hoede op/ kent uwen tijt/ den dach uwer vifen
tatie/ wert immer int klein dat gy wel vermoe
get getrou/ willich ende oprecht beuonden/jae
wat gy goedēs vermoecht dat doet ende laetes
niet/ die wyle gy tijt vint/ ende v dat te doene
of te bewysen toekompt. Den tijt/ dach of wre
kompt/dat gijis niet en sult moegen/of gy dan
al schoen wilden/ want dan salt v niet helpen
off gelden/ het is waerachtich.

Saerom spiegelt v an Israē/ en hoert
my hier in alle wat verstant hebt/ ende gy wet
telijck

4 Esdre. 5.

Math. 25.

Luce. 13.

Hebreo 12.

berlijcke Kempers strijcbaere ruesen ende frygerinnen of heldinnen des Geestes/ neemt wár.

Neemt Waer.

Wanneer jemant jnden tijt des veets onder die vianden wesende niet en strijt/ kempt off en vecht/ is daer stilte/ ende daer wert dan wacht off schaerwaecke gehouden/ voer den rouer of manle viant/ Ist niet rechr? Doch soe die wachter oft mensch sonder vrese sijnde gheene ghoede waeck en holdt/ kempt ter stont die vaeck ende lust des slaeps jnder stilte met macht her voert en flint den ledigen ende onnoersichtigen op ten hals/ hem bruickende tot een oerkusse (verstaet) ende wellustige rustplaetze/ Effen soe die mensch goet te betrecken sy daer hy self wesen wil.

Wanneer jemant vee of vantschap heft/ draeger hy hoe de en wachtet hem daer voer

Een ledich mensche is een Duuels oerkussen dat is een olt spreekwoort.

Alsoe nemet hy den slaep der sonden met geen teghenstandinghe off rouwe/ sonder met vruechden an. Als die daer met een lichaem dat gelick gesint/ met lust selfs te wille is. Siet alsoe wert hy der sonden knecht/ eens Duuels dienaer/ die doot onderworpen: met den welcken die wijsheit niet inwoonen off gaen en wil

Roma. 6. Sapien. 1.

Wanneer dan nu de mensch in rusten off ontslaep worden is/ kome den dieff ende rouer off moorder/ ende nemet wech wat hy daer geuinden off verfrigen kan. Alsoe wert hy ver

raft/

raft/ van goet lijff ende leuen beroefft doer ons
gachtsaemheit/ traechheit ende onuersichticheit:
dat is nae den Geest/ wanneer die mensch sijn
Oge is dat ogen jnt duyster op vleisch ende bloet (off op
leuendighe dingen der ydelheit en des verganckelicheits)
verstant, slaet/ worden effen sijn sinnen daer na gefeert
in een wesen off gelijck/ want dat aensiende of
beschouwende/ sluyt hy darme die ogen des
Geestes/ want alle bedrieginge stat jnt gesicht
ende kompt doer tgesichte der kennissen: waer
nae dat herte wt begeerlicheit getoegen wert/
ende die handen terstont nae grypen / Naeme
lick die wille (dat is die daet) toeghekeert ende
wtgestreckt wert. Dat kompt doer die lust der
ogen/ In welker tijt die mensch in sonde slapt
off rust/ sonder voertganc des duechdes / en
is soe lange blint van geest / sonder leuendich
verstant off gesicht der kennissen inder waerhs
doer die duysternissen oft schalcheiden die sijn
ogen verblint hebben.

Siewyle den slaep offt blintheit daer is/
roft den rouer en stelt de dief so watter te roue
en te stellen is. Also dat de onachtsaemige ver/
liest wat hy vercregen en gewonnen had/ van
rijck/ goet/ eer/ lust en leuen: Dan dat ontmot
hem doer bedroch en lust der sonden jnt vleisch
dwelck hy anschouwinge off opsien geefft.

Querst soe hy de ogen daer afkeert/ wert
dat gesicht wtgesteecken / ende hefft ouer den
mensch geen macht/ neen/ verder niet dan hijt
selfs

Iet ginc ver
by den Acker
des loyen ende
den winberch
des sotten lest
Prouer.

selfs macht en opseen geefft: Het sal ewelick
alsoe benonden werden.

Hierom sijt voersichtich/andachtich van
herten ende sinnen/ tot dat ewige rijck/goet en
lenen der waerheit. Laet v sulcks niet onders
gaen ontiaeghen off berouuen van den rouer
der lieffden/ soet v anders kostelick/ lieff ende
waert is. Daernae suldy oick sozge draeghen
(binnen in v herte ist te doen) ende v van sons
den/ die slaep des doots / ernstelick wachten/
want v die angaet met haerder quader begeer
licheit (soe dat sijn moet) int vleisch/ op dat in
den strijt v goede begeerte in v oprechtichz des
herten kenlick ende voer Godt openbaer wers
den mach / om welcks wille hy v proefft ende
temteren laet / dan niet bouen uwe macht sal
laeten bekoeren off verweldigen: Het is waer
achtich/ sietet in. Ende begeefft v herte daers
om tot waecken ende bidden. Valt niet in beko
ringe/ dat is/ strijt ende lijdt. Wilt niet vallen
off sondigen/ gy en sult niet sondigen off vals
len. De woorden sijn Gods/ altijt waerachtich
verstaetsē recht.

Het is van noden dat een kemper of stry
der vast krijchsgeweer hebbe en wel voersien
is eer hy met synen viant inder poorten tredet
off te velde kompt/ Naemelick/ dootlijck ghes
weer off een verderflijck waepen / dat immer
(nā dien het in een twesnidēde blinkēde scher
pe sweert lecht) niet vergeeten dient/ Naemes
lijck

Dat Loff des
Almechighen
fall in haeren
Monde inn/
Sweerden an
beiden syden
snydende in hā
re handen heb
ben. Psal 124

lijck dat sweert des Geestes ende moets/ dat ist
leuendige waere woort der Cracht Gods. So
dat sonder snede off (snydinge) dat is sonder
kracht/ sonder bewijs der waerheit ende volko
menheit inder daet is/ soe ist ondoortlick / niet
tontsien geacht/ als dat niet is ende niet verder
en mach. Waerom wildemmen dan dār voer vrie
sen of van ontsetten? naedien het sonder macht
der kracht is. Vuerst soet kracht ende macht te
dooden off te verderuen hefft / is daer ontsich
vrese ende beroerte in/ Naemlick/ in de scherp
heit off kracht/ welck geneiget/ ghevreesst ende
ontsien wert. Wie verstant hefft de verstaet die
recht. En bekent wt diesen/ wat dat was / dat
Jacob des Scepters scherpheit van Josephs
soenen anbadt off toneigede. Waerom dan by
sonder hier op moet gelet sijn / Naemlick / op
die kracht ende scherpheit des woorts/ dat is/
op dat recht ende oprechrheit/ Naemlick / op
Gods Wille ende Werck: met welcken ende in
welcken het sijn voleindingen off veruullinge
neempt.

Canti. 3.
Psalmo 49
149.

Wel die mensch die daer mede begoris
off de dat in der hant hefft / want de daer niet
in vallen off van geslaegen sal werden/ sonder
selue macht hebben den boesen te straffen/ dat
ordel daer mede doen/ als van Got vorseit is.

Waer in het scherp snydende ende blines
kende mede ghemaect wert/ is den mensch in
figueren kenlick. Dan die konst en instrument
naeden

n geest staet te vrægen en te besien. Soe dit onbekent is / soe ist oick niet betoent / dat werck metter daet niet bewesen. Soe dan het werck oft daet niet jnder fracht betoent / dat woort oick niet verschenen is / waer blijfft of is hier dan die rechte Krijchsmā ende verwin- nende helt? of waer op wil hem die verwin- ner verlaeten / synen viant mede ghebuecht onder syne voeten brengen? Want sonder die scherps- heit off dat onselijcke gesicht / dat is / sonder die woorden des blixems ende donders van bo- uen macht niet geschieden. Het is die wårhz.

Psalm. 106
149.
Esaie. 3.
Sapien. 3.
Jude. 1.
Gente. 2.
Tessa. 1.

Soe dit dan noot orber is / moet die mens- sche sulcks jimmer weeten / op dat hy sijn sweert ende krijchsgeweer weet teghen synen viant te werten of te scherpē / op dattet snidende doers- dringe / jn der fracht macht hebbe te treffen. Den naeme / dat gijt verstaet / is den Geest der goetheit ende bermherricheit / die dat sweert des gheestes jn synen toorne scherp snydende maect doer den vuerighen steen der lieffden Christi.

Want dit dan waer is / dattet sweert son- der scherpheit sijnde geen snidinge off treffin- ge noch gheen ontsich en geesft / en sal oick v woort niet bynden / gelden noch fracht noch macht hebben doer te dringen / noch enich onts- sich geuen / ten sy dat gy dat met solt menget / Naemelick jnder Waerheit met geheelder her- ten volbrenge / dat is / te voeren selue fracht jn
p laet

vlaet hebben / om fracht alst van v gaet daer
mede te doen den gy daer mede slaet of raect.

Hierom / geeft uwe woorden die tot uwe
monde wtgaen ende den Heere gesproecken of
beloefft hebt macht. V jae laet jae / v neen neen
sijn. Siet toe wt uwe woorden sult gy gerechts
ueerdicht offt verdoempt en geordelt werden /
trou of ontrou / waerachtich off loegenachtich /
goet off quaet / duechdelick off onduechdelick /
gerechtrich of ongerechtrich sijn.

Daerom laet die lieffde in verduldicheit
haer volcomen werck hebben totter salicheit en
glorie uwer Zielen / tot een prijs des herlijcken
hoogen Maesteit Gods gebenedijt oeuver all
in der ewicheit. **A M E N.**

Neeemt waer / dat **W**oort wil sijn ghe
hoer / **O**uerst dat werck sijn gesicht (der
kennissen in't Licht des leuens)
hebben. **E**rcant ende
smaectet den
Sin.
F

Anno. 1540.

Register

1. van menniger leijart des menschen vianit
2. waarom die dot den Alden bitter gevalt den den jüngen
3. Strave ende ferre
4. Strave ende ferre
5. Strave ende ferre
6. wardo die mensch van goedt geschapen, is
7. vermaninge en sekerre, om het g van Goedt te Cissen En Begeren
8. hodie mensch van Goedt gevalt en op wat mannier hie wederom to goedt te brengen
9. van dat vergaen en navolgen blieven en vergaen moet
10. stemlick gesproken so bena be com merde sielen
11. warning en ferre.
12. En richt en Goetlick kind der tucht beide vor oet en jüng

13. van Godes en Des menschen
Kennis, samps harden. bejder
voert brengen
14. hoe hie sien moet die gebott
en overiecht over en Ander
rechtlick heben of bringen mach
15. vant Och sien art en Eigenschap
16. Wie men voert en van herten
frouwen en bie den hant
nemen &
17. homen sich in desen gevarlickon
tiden inder weelt hebben
en dragen sall
18. en onder schiet te kennen die
vrom en onvrome &
19. van die ongerechte en ge-
rechte prädicanten
20. van dat rechte ware Sion
en jerusalem. en warhachtig
Bericht

vann maniger hrij art des mensche vanden
warom die doot den Alden bittend falt dan
den Jongen

Araffe unde luer dat 1 ————— 3

Araffe unde luer dat 2 ————— 4

Araffe unde luer dat 3 ————— 5

war to en vni die mensche van G geschap
Ist

ho die mensche van G gesallen ————— 6

van dat veygen en na volgen bliuen unde
veygen moet

tot den benamden veygen siken ————— 9

warwinge unde luer ————— 10

en recht en godlike kind tniicht ————— 12

van G end des menschen Pentnis 13. *leest*

ho die sijn moet die gebot en onyge — 14

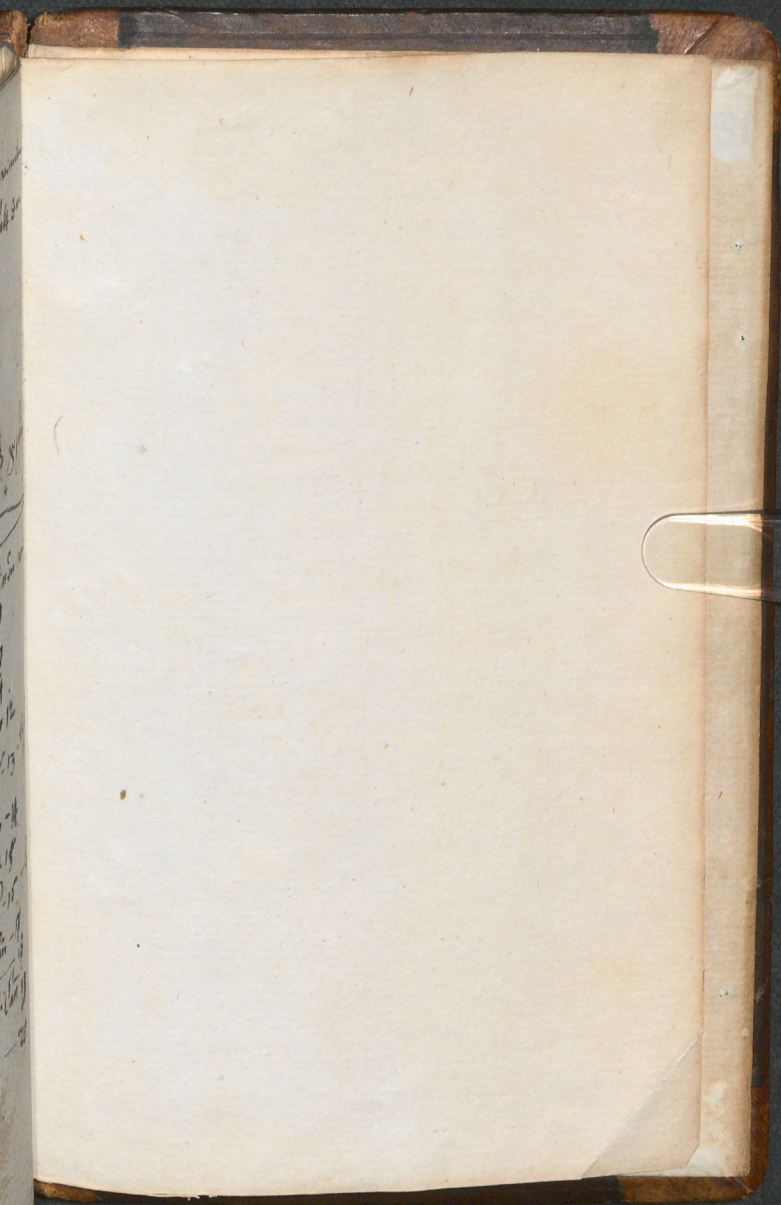
vant oye sijn out en ygesoffe 15

wie men vortan van garten bocher 15. *leest*

ho men sijn tot die sijn tijden sullen 17

een aff sakenninge
van die veygen en yge yge die van 18

vant rust sijn unde Jerusaleum — 20

MANET

IN

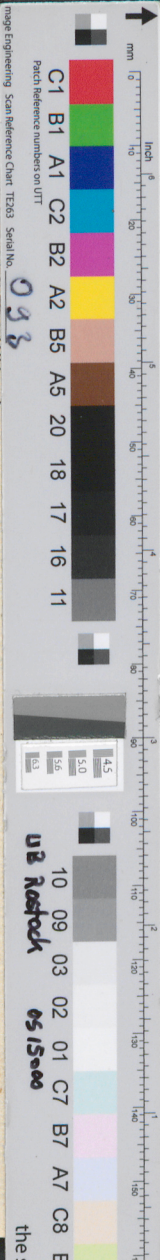
AETERNV

XX Tractate,
Rostock,
1539-1545.

Ff-

6554¹-20

Psalm
Zesai
Wien j
ende kl
sullende
sent wa
wt den
een mac
volck. **E**
Zesai.

nt oick inder hoochten der berghen/
n/ vruchtbaer ende swaer ghelaeden
at sijn geruisch / wie den Ederen op
/ sijn sal / die vanden windt beroert
soe salt toenemen ende wassen inden
ie dat gras opten velde.

er wort hier die Schrifftgeleerde gez
ter die Raetsbeer/ die een veruoegen
baer blyuen die meisters die de jonge
Daer en sult ghy niet seen een volck
nder dieper spraecken / off in hoeger
mensen / diemen niet verstaen en
een vreemder tonge/ diemen niet be
f vermercken kan/ als wel een rechte
raecke wten monde Gods inder waer
en jnt herte ende niet allene in de oren
naemelijck/ in Zion: Demen dan glo
chynende seen sal/ een hoofstade on
rijlijcker scesten. Daer sullen dijn D
usaelem seen / die heerlijcke Woening
utte die nimmermeer en sall veruoert
ckt werden / als well voertijts ghes
want sy foemen sijn tot die rechte vol
entenisse des ewigen waerheits een
s Heilighen hemelschen verstants
aer gheen loogen off bed:och toe en
re inder ewicheit achter afstan mot.
erstaen by een kint ende man/ dat ten
te leyden ende wijs te maecten is/
wit ende wit swart: goet quaet ende
quaet